

Ed. 74. Frumvarp til laga [60. mál]
um breyting á lögum nr. 64 21. maí 1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna.

Flm.: Gils Guðmundsson, Karl Guðjónsson.

1. gr.

2. gr. laganna breytist þannig:

- a) Fyrsti málslíður orðist svo: Í Rannsóknaráði skulu eiga sæti 23 menn.
- b) Á eftir orðunum „Einn samkvæmt tilnefningu Iðnaðarmálastofnunar Íslands“ bætist: Einn samkvæmt tilnefningu Náttúrufraeðistofnunar Íslands.
- c) Málslíðurinn „Fimm fyrir hagnýtar rannsóknir“ o. s. frv. orðist svo: Sex fyrir hagnýtar rannsóknir, forstjóra eftirtalinna rannsóknastofnana:
Rannsóknastofnunar byggingaiðnaðarins, Rannsóknastofnunar iðnaðarins, Rannsóknastofnunar landbúnaðarins, Rannsóknastofnunar fiskiðnaðarins, Hafrannsóknastofnunarinnar og Tæknistofnunar sjávarútvegsins.

2. gr.

Á eftir orðinu „Hafrannsóknastofnunin“ í 9. gr. laganna bætist: Tæknistofnun sjávarútvegsins.

3. gr.

6. töluliður 17. gr. laganna falli niður.

4. gr.

4. töluliður 18. gr. laganna falli niður.

5. gr.

Á eftir 18. gr. laganna komi 9 nýjar greinar í nýjum kafla, er verði IV. kafli, með fyrirsögninni: Tæknistofnun sjávarútvegsins, svo hljóðandi:

- a. (19. gr.) — Tæknistofnun sjávarútvegsins er sjálfstæð ríkisstofnun, sem heyrir undir sjávarútvegsmálaráðuneytið.
- b. (20. gr.) — Í stjórn Tæknistofnunar sjávarútvegsins skulu vera þrír menn, skipaðir af sjávarútvegsmálaráðherra til fjögurra ára í senn, þar af einn án tilnefningar, einn tilnefndur af stjórn Fiskifélags Íslands og einn tilnefndur af ráðgjafarnefnd stofnunarinnar. Sömu aðilar tilnefna varamenn. Ráðherra skipar formann stjórnarinnar og ákveður stjórnarlaun.
- c. (21. gr.) — Stjórnin hefur á hendi yfirstjórn stofnunarinnar og samþykkir starfsáætlun og fjárhagsáætlun hennar fyrir eitt ár í senn. Fjárhagsáætlun skal senda ráðherra til staðfestingar.
- d. (22. gr.) — Sjávarútvegsmálaráðherra skipar forstjóra og sérfræðinga við Tæknistofnun sjávarútvegsins að fengnum tillögum stjórnarinnar. Forstjóri skal hafa lokið háskólaprófi í raunvísindum. Forstjóri stofnunarinnar ræður annað starfslið hennar.
- e. (23. gr.) — Forstjóri hefur á hendi daglega stjórn stofnunarinnar og umsjón með rekstri hennar. Hann ákveður starfssvið sérfræðinga og annars starfsliðs.
- f. (24. gr.) — Við Tæknistofnun sjávarútvegsins er ráðgjafarnefnd. Skulu eftirtaldir aðilar tilnefna fulltrúa í nefndina til fjögurra ára í senn:

Fiskifélag Íslands.

Landssamband íslenskra útvegsmanna.

Félag íslenskra botnvörpuskipaeigenda.

Stéttarsamband fiskiðnaðarins.

Fiskimannadeild Farmanna- og fiskimannasambands Íslands.

Alþýðusamband Íslands.

Sjómannasamband Íslands.

Félag síldveiðisjómannna.

Forstjóri stofnunarinnar á sæti í nefndinni. Nefndin kys sér formann.

Ráðgjafarnefnd fylgist með rekstri stofnunarinnar og er tengiliður milli hennar og sjávarútvegsins. Nefndin er forstjóra til ráðuneytis og gerir tillögur um starfsáætlun stofnunarinnar. Nefndin er ólaunuð.

Sjávarútvegsmálaráðuneytið getur með samþykki stjórnarinnar fjölgað mönnum í ráðgjafarnefnd og setur reglur um, hvornig vali nefndarmanna skuli hagað.

- g. (25. gr.) — Verkefni Tæknistofnunar sjávarútvegsins skulu meðal annars vera:

1. Tilraunir með ný veiðarfæri og umbætur á veiðarfærum.

2. Rannsóknir á fiskleitartækjum og öðrum tækjabúnaði fiskiskipa og prófun við íslenskar aðstæður.

3. Tilraunir með ýmsar veiðiaðferðir og rannsóknir á gildi þeirra við breytilegar aðstæður.

4. Rannsóknir á hagkvæmstu gerðum og stærðum fiskiskipa.

5. Kynning á niðurstöðum eigin rannsókna og athugana.
6. Kynning á niðurstöðum erlendra rannsókna á sviði veiðitækni.
7. Kynning á því, hvaða lærdómar verða dregnir af erlendri og innlendri reynslu, að því er tekur til hvers konar veiðitækni, er ætla má að íslenskum útvegs-
mönnum og fiskimönnum geti að gagni komið.
- h. (26. gr.) — Til framkvæmda á verkefnum, sem um ræðir í 25. gr., skal starf-
semi stofnunarinnar greinast í eftirtalin verksvið:
  1. Veiðarfærarannsóknir.
  2. Rannsóknir á fiskiskipum, gerð þeirra og tæknibúnaði.
  3. Leiðbeiningastarfsemi, tæknileg aðstoð og fjárhagslegur stuðningur við þá
aðila, sem fást við nýjar uppgötvanir eða prófa nýjungar í veiðitækni.
  4. Fræðslu- og upplýsingastarfsemi um veiðitækni.
- i. (27. gr.) — Af öllum vörum, sem koma eða eru fluttar inn á tollsvæði ríkisins
og greidd eru af 20% aðflutningsgjöld eða meira samkvæmt tollskrárlögum, skal
greiða ½% aðflutningsgjald til viðbótar, er renni til greiðslu kostnaðar við
starfsemi Tæknistofnunar sjávarútvegsins, auk þeirra framlaga og tekna, sem
stofnunin fær samkvæmt ákvæðum 55. gr. VIII. kafla.

6. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1968.

7. gr.

Þegar lög þessi hafa hlotið staðfestingu, skal fella meginmál þeirra inn í lög
nr. 64 21. maí 1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna, og gefa þau út svo
breytt.

Greinargerð.

Enda þótt sjávarútvegur hafi lengi verið slík meginstoð undir íslenskum þjóð-
arþúskap sem allir vita, skortir enn mjög á, að rannsóknastarfsemi í þágu þessa
mikilvæga atvinnuvegar né nægilega mikil og fjölbætt. Á sviði sjávarútvegsins
hafa um alllangt skeið starfað tvær rannsóknastofnanir. Er þar annars vegar um
að ræða Hafrannsóknastofnunina, áður Fiskideild atvinnudeildar háskólans, hins
vegar Rannsóknastofnun fiskiðnaðarins, áður Rannsóknastofnu Fiskifélags Íslands.
Á vegum Hafrannsóknastofnunarinnar eru framkvæmdar rannsóknir á lifnaðar-
háttum og lifsskilyrðum sjávardýra og sjávargróðurs, göngum og stofnsveiflum ís-
lenzkra fiska, svo og rannsóknir á sviði efna- og eðlisfræði sjávar. Rannsókn-
stofnun fiskiðnaðarins fæst hins vegar við rannsóknir á hráefnum og framleiðslu
þess iðnaðar, hefur með höndum leiðbeiningastarfsemi við undirbúning og byggingu
fiskiðjuvera og val véla og tækja til fiskiðnaðar. Allt eru þetta mikilvæg verk-
efni, og er þess full þörf, að þessum stofnunum báðum séu á hverjum tíma tryggð
sem bezt starfsskilyrði og nægilegt fjármagn, svo að þær geti hvor um sig gegnt
hlutverki sínu með sem fyllstum árangri. En slíkt er þó engan veginn fullnægjandi.
Okkur skortir tilfinnanlega þriðju rannsóknastofnunina, sem nútíma sjávarútvegur
hlýtur að styðjast við, eigi hann að fylgjast með þróuninni og geta hagnýtt á far-
sælan hátt þá vélvæðingu og tækniþróun, sem fiskveiðar byggjast á í stöðugt rík-
ari mæli. Hér er átt við stofnun, sem hefði það verksvið að framkvæma rannsóknir
á hvers konar veiðitækni, fylgjast sem bezt með erlendum og innlendum nýjung-
um og tilraunum á því sviði, hafa frumkvæði um prófun þeirra við íslenskar að-
stæður og veita íslenskum útvegsmönnum og fiskimönnum sem gleggstar upp-
lýsingar um niðurstöður slíkra rannsókna og athugana. Rannsóknir þessar þurfa
að ná til stærða og gerða fiskiskipa, með tilliti til mismunandi veiða, tæknibúnaðar
skipanna, veiðarfæra hvers konar og veiðiaðferða.

Að því er fiskiskipin sjálf varðar, skortir mjög á, að gerðar hafi verið nauð-
synlegar athuganir á hæfni þeirra og hagkvæmni við hinar ýmsu veiðar, sem um

getur verið að ræða hér við land. Á undanförunum árum hafa verið smíðuð og keypt hingað til lands fjölmörg skip, samtals fyrir mörg hundruð milljónir króna, sem einkum eða jafnvel eingöngu eru gerð til síldveiða með herpinót. Reynslan hefur sýnt, að 300—500 smálesta skip ná beztum árangri við þær veiðar, eins og aðstæður eru nú. Hins vegar eru skip af þeirri stærð of dýr í rekstri til að geta borið sig á þorskveiðum með línu og net. Engin þessara skipa munu henta til togveiða, nema með miklum og kostnaðarsömum breytingum. Er þó talið, að auðvelt sé að láta smíða um 500 tonna skip af skuttogaragerð, sem vel henti til botnvörpuveiða og geti jafnframt verið hin ákjósanlegustu síldveiðiskip. Vafalaust leitast útvegsmenn við að laga sig eftir því á hverjum tíma, að því er fiskiskip varðar, sem reynsla sjálfra þeirra og annarra kennir þeim. Stundum gerist það þó ekki fyrr en eftir dýrkeyptar tilraunir margra aðila, sem í ýmsum tilvikum hefði mátt spara. En til þess þyrftu að liggja fyrir athuganir og útreikningar á því, hvaða báta- og skipastærðir gæfu bezta raun við mismunandi veiðar.

Tækni- og rannsóknastofnun er þó ekki síður nauðsynleg að því er varðar veiðarfæri hvers konar og hin margvíslegu tæki og tæknibúnað, sem nú þykir sjálf-sagður í hverju fiskiskipi. Varla líður svo missiri, að ekki komi á markaðinn veiðarfæri úr nýjum gerviefnum eða með nýju sniði. Framleiðendur og innflytjendur hafa tekið sölutækni nútímans í þjónustu sína, og hver heldur fast fram sinni vöru. Mörg dæmi sanna, að reynsla kaupenda er oft önnur og verri en ætlað var, þegar seljandi taldi fram kosti tækja sinna og kaupin voru gerð. Þótt kaupandi verði fyrir miklu tjóni, fást sjaldan skaðabætur, enn síður nokkuð upp í aflatjón, sem oft nemur stórum fjárhæðum. Meðan enginn aðili er hér á landi, sem hefur það sérstaka hlutverk að fylgjast með nýjungum í þessum efnum og kanna þær með sérstöku tilliti til aðstæðna við fiskveiðar á Íslandsmiðum, hljóta að koma fyrir mistök og alvarleg óhöpp, sem hægt hefði verið að komast hjá í mörgum tilfellum. Og þó að útvegsmenn hafi yfirleitt verið fljótir að tileinka sér nýjungar í fiskveiðitækni, einkum að því er síldarútveginn varðar, er við búið, að þeir treysti sér ekki til að prófa ýmsa nýbreytni, sem fullkomin óvissa ríkir um, hvernig hér hentar, en gæti þó gefið góða raun. Skortur á rannsóknastofnun, er prófi notagildi veiðarfæra, hefur því án efa tvenns konar tjón í för með sér. Annars vegar freistast útvegsmenn til, stundum margir í senn, að kaupa dýru verði handa skipum sínum nýjar tegundir veiðarfæra og fiskileitartækja, sem reynast síðan ekki svo vel sem skyldi. Ef til vill hafa þá mörg fiskiskip verið notuð sem eins konar tilraunadýr, þar sem eitt eða tvö hefðu nægt, og árangur komið fyrr í ljós en ella með rannsókn og undir eftirliti sérfróðra manna. Hins vegar kann útvegurinn að fara algerlega á mis við hin ágætustu veiðarfæri og tæki, vegna þess að einstakir útgerðarmenn treysta sér ekki til að framkvæma þær rannsóknir og þá tilrauna-starfsemi, sem skorið getur úr um gagnsemi þeirra á íslenskum fiskimiðum. Hér þarf sérstök stofnun, sem hefur þetta tiltekna verkefni, að koma til og leysa vandann.

Á undanförunum árum hafa verið flutt inn í landið fiskileitartæki, sem samtals hafa kostað hundruð milljóna króna. Þegar á heildina er lítið, blandast engum kunnugum hugur um, að tæki þessi hafa átt geysimikinn þátt í því að gera síldveiðar með herpinót að þjóðhagslega arðsamri atvinnugrein á ný. Hitt vita allir, sem til þekkja, að tæki þessi hafa verið misgóð. Þá er og reynslan sú, að afar miklu máli skiptir, hvernig tekst til um staðsetningu þeirra í skipum. Hefur oft komið fyrir, að óhentug eða skökk staðsetning gerði ágæt tæki nær óvirk. Í þessu efni hafa menn verið að þreifa sig áfram, svo að segja hver í sinu horni, án þess að nein leiðbeining af hálfu opinberra stofnana kæmi til.

Bóndi, sem vill hagnýta sér sérfræðipekkingu og tækni nútímans í starfi sínu, getur snúið sér til tiltekinna stofnana og ráðunauta um hvað eina, er að búrekstri lýtur. Á það jafnt við um búfénað, ræktun, vélakaup og vélanoftkun. Þetta þykir og er sjálfsagt. En útgerðarmaður, sem kaupir nýtt fiskiskip fyrir 20 millj. kr. eða meira, og skipstjóri, sem á að stjórna þessu dýra skipi, ásamt þeim tækjum öllum

og veiðarfærum, sem því fylgja, þessir menn hafa í harla fá hús að venda um ráðleggingar varðandi val og meðferð tækja sinna. Þeir verða að mestu að treysta á eigið hyggjuvit og athuganir, sem oft er torvelt að öðlast nema að fenginni dýrkeyptri reynslu. Þetta er fráleitt. Hér þarf sérstök stofnun að koma til, stofnun, sem hefur yfir að ráða sérmenntuðu starfslíði, fjármunum og tækjum, svo að hún geti sinnt því yfirgripsmikla verkefni að vera útvegsmönnum og sjómönnum til ráðuneytis og leiðbeiningar um tæknileg efni. Slíka stofnun hefur okkur Íslendinga skort lengi, en þörfin fyrir hana er þó brýnni nú en nokkru sinni fyrr, eftir að veiðitæknin er orðin mikil og fjölbætt og ný gerviefni, sem notuð eru í margvísleg veiðarfæri, streyma sífellt á markaðinn.

Aðrar fiskveiðipjóðir, sem framarlega standa, hafa fyrir löngu skilið nauðsyn þessarar starfsemi. Hollendingar munu hafa riðið á vaðið. Það var þegar árið 1911, sem útgerðarmannasamtök þar í landi stofnuðu rannsóknastofu, sem skyldi einkum hafa það verkefni að kanna veiðarfæraefni og veiðarfæri. Árið 1928 hófust skipulagðar rannsóknir Þjóðverja á þessu sviði. Eftir síðari heimsstyrjöldina hafa margar fleiri fiskveiðipjóðir, svo sem Kanadamenn, Japanir, Rússar, Indverjar o. fl., siglt í kjölfar Hollendinga og Þjóðverja og hafa nú komið sér upp slíkum rannsóknarstofnunum.

Á Alþingi 1963 og 1964 flutti fyrri flm. þessa frv. tillögu til þingsályktunar um tæknistofnun sjávarútvegsins. Tillagan var á þessa leið:

„Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að undirbúa löggjöf um tæknistofnun í þágu sjávarútvegsins. Verkefni hennar skulu vera rannsóknir á hagkvæmstu gerðum fiskiskipa, miðað við íslenskar aðstæður, rannsóknir veiðitækja og veiðarfæra, svo og upplýsingastarfsemi um slík efni. Skal undirbúningi hraðað svo, að hægt verði að leggja frumvarp um þetta mál fyrir næsta reglulegt Alþingi.“

Tillaga þessi náði í hvorugt skiptið fram að ganga.

Árið 1965, þegar frumvarpið um rannsóknir í þágu atvinnuveganna var til meðferðar á Alþingi, gerði fyrri flm. þessa frv. tilraun til að koma þar að breytingum þess efnis, að tæknistofnun yrði komið á fót. Þrátt fyrir viðurkenningu ýmissa hv. alþm. á nauðsyn slíkrar stofnunar, fékkst málinu ekki framgengt nema að mjög óverulegu leyti. Inn í þann kafla frumvarpsins, sem fjallaði um Hafrannsóknastofnunina og verksvið hennar, var þó bætt nýjum lið, svo hljóðandi: „Tilraunir með ný veiðarfæri og veiðiaðferðir og rannsóknir þar að lútandi, svo og rannsóknir á hagkvæmstu gerð fiskiskipa.“ Þetta ákvæði hefur síðan staðið í lögum nr. 64 21. maí 1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna. Að þessu fjölbætta verkefni mun nú starfa á vegum Hafrannsóknastofnunarinnar einn tæknimenntaður maður, og er hann tiltölulega nýbyrjaður. Þá mun Fiskifélag Íslands einnig hafa ráðið til sín tæknimann, er einkum mun eiga að leiðbeina um val á fiskileitartækjum. Hvort tveggja er þetta framför frá því, sem áður var, en hrekkur vitanlega ákaflega skammt. Hér er um svo margslungið og yfirgripsmikið verkefni að ræða, að til þess að sinna því, eins og nauðsyn krefur, þarf að rísa á fót sjálfstæð stofnun, sem hefur yfir að ráða nægum mannafla og fjármagni til að sinna því af alúð og kostgæfni. Á því leikur enginn vafi, að slík stofnun gæti gert hvort tveggja: sparað útveginum og þar með þjóðarheildinni mikla fjármuni og aukið framleiðslugetu fiskiflota landsmanna verulega, jafnvel svo að velta kynni á mjög stórum fjárhæðum ár hvert. Þess vegna er frumvarp þetta flutt.

Skýringar við einstakar greinar frumvarpsins.

Við 1. gr.

Eftir gildandi lögum eiga sæti í Rannsóknaráði ríkisins 21 maður, þar á meðal forstjórar allra rannsóknastofnana atvinnuveganna, fimm talsins. Hér er lagt til, að sjöttu rannsóknastofnuninni verði bætt við, Tæknistofnun sjávarútvegsins, og þykir sjálfsagt, að forstjóri hennar eigi þá einnig sæti í Rannsóknaráði. Jafnframt

telja flm. eðlilegt, að Náttúrufræðistofnun Íslands tilnefni mann í ráðið, en hún á þar engan fulltrúa nú. Yrðu þá 23 menn í Rannsóknaráði.

Við 2. gr.

Greinin skýrist með samanburði við 1. gr. og 5. gr.

Við 3. gr.

Í frv. er lagt til, að Tæknistofnun sjávarútvegsins taki m. a. við öllum þeim verkefnum, sem Hafrannsóknastofnuninni eru falin í 6. tölulið 17. gr. laganna um rannsóknir í þágu atvinnuveganna. Hér er því svo fyrir mælt, að sá liður falli niður.

Við 4. gr.

Breytingin, sem felst í þessari grein, er afleiðing af breytingunni í 3. gr.

Við 5. gr.

Í þessari grein er kveðið á um stjórn og verksvið Tæknistofnunar sjávarútvegsins. Er þar í meginatriðum fylgt hliðstæðum reglum og gilda um stjórn og afmörkun verksviðs annarra rannsóknastofnana í þágu atvinnuveganna.

Í lok þeirrar greinar eru ákvæði um sérstakan tekjustofn, sem standa skal að nokkru leyti undir kostnaði við rekstur og framkvæmdir Tæknistofnunar sjávarútvegsins. Að athuguðu máli þótti flm. ekki rétt að leggja sérstök gjöld á útfluttar sjávarafurðir eða sjávarútveginn sérstaklega í þessu skyni. Það er staðreynd, að meginhluti innflutnings okkar er greiddur með andvirði sjávarafurða. Þykir því fyllilega réttlæt看legt að leggja á innflutninginn nokkurn skatt, þar eð sá skattur á að geta leitt til verulega aukinnar gjaldeyrisöflunar og þar með stuðlað að auknum viðskiptum.

Hins vegar má gera ráð fyrir því, að Tæknistofnun sjávarútvegsins veiti einstökum útgerðarmönnum ýmsa þá fyrirgreiðslu og þjónustu, sem réttmætt er, að nokkurt gjald komi fyrir. Er eðlilegt, að sjávarútvegsmálaráðherra kveði nánar á um slíkt í reglugerð.

Við 6. og 7. gr.

Greinarnar þarfnast ekki skýringa.